

Rapport

Datum: 12 juni 2006

Rapportnummer: 2006/214

Klacht

Verzoeker klaagt er over dat de officier van justitie te Amsterdam:

1. op lichtzinnige wijze, zonder dat er sprake was van een verdachte in de zin van artikel 27 van het Wetboek van Strafvordering (Sv), een opsporingsonderzoek naar hem heeft laten instellen;
2. in het kader van dat onderzoek buitenproportioneel toepassing heeft gegeven aan, althans toestemming heeft gegeven voor, opsporingsmiddelen als bedoeld in de artikelen 126 g en 126 n Sv.

Voorts heeft de Nationale ombudsman uit eigen beweging onderzoek gedaan naar de volgende gedraging:

De wijze waarop het arrondissementsparket te Amsterdam bij de behandeling van verzoekers klacht toepassing heeft gegeven aan hoofdstuk 9 van de Algemene wet bestuursrecht, meer in het bijzonder de artikelen 9:10 en 9:12 van die wet.

Beoordeling

Algemeen

1. Verzoeker is als administratief ambtenaar werkzaam bij het regionale politiekorps Amsterdam-Amstelland. Tot medio september 2001 stond verzoeker ingeschreven als ingezetene van de gemeente Amsterdam. Verzoeker liet zich toen overschrijven naar Drachten (gemeente Smallingerland).

Begin december 2001 bracht verzoeker zijn werkgever door middel van een verhuisformulier op de hoogte van zijn verhuizing naar Drachten. Aanvankelijk ontving verzoeker maandelijks € 27,33 ter zake van tegemoetkoming in de reiskosten. Na zijn verhuizing respectievelijk overschrijving naar Drachten ontving verzoeker maandelijks € 130 als tegemoetkoming in de reiskosten.

2. Medio maart 2003 vernam een leidinggevende van verzoeker dat verzoeker bij herhaling op doordeweekse dagen werd gesignaleerd in de directe omgeving van zijn voormalige woonadres in Amsterdam.

Daardoor ontstond bij de werkgever van verzoeker de indruk dat verzoeker mogelijk niet was verhuisd naar Drachten en het verhuisformulier wellicht uitsluitend had gebruikt om in aanmerking te komen voor een aanzienlijk hogere tegemoetkoming in de reiskosten. Verzoekers chef sprak hem hierover tweemaal aan. Verzoeker slaagde er echter niet in om de bij zijn chef ontstane indruk van mogelijk frauduleus handelen weg te nemen.

Na intern overleg tussen verzoekers chef en het hoofd van de Afdeling Materiële Ondersteuning van het regionale politiekorps Amsterdam-Amstelland hierover nam deze laatste eind april 2003 contact op met de officier van justitie. Op basis van de hem toen door de politie verstrekte informatie merkte de officier van justitie verzoeker daarop aan als verdachte van valsheid in geschrifte en/of oplichting in de zin van artikel 27 Sv (zie Achtergrond, onder 1.1.) en gaf de politie opdracht een opsporingsonderzoek in te stellen naar de mogelijk strafbare gedragingen van verzoeker.

3. In het kader van het opsporingsonderzoek hoorde de politie een getuige, vond statische en dynamische observatie van verzoekers woningen in Amsterdam en Drachten plaats, vond onderzoek plaats in de salarisadministratie van het regionale politiekorps Amsterdam-Amstelland, werd onderzocht vanaf welke locaties in de periode 1 maart tot 1 juni 2003 was gebeld met de mobiele telefoon waarover verzoeker toentertijd beschikte en hoorde de politie tenslotte op 1 oktober 2003 verzoeker als verdachte.

4. Bij brief van 20 januari 2004 deelde de officier van justitie te Amsterdam verzoeker mee dat werd afgezien van strafvervolging ter zake het vermoeden van valsheid in geschrifte en/of oplichting omdat het opsporingsonderzoek onvoldoende wettig en overtuigend bewijs had opgeleverd (sepotcode 02).

5. Bij brief van 26 juli 2004 beklagde verzoeker(s gemachtigde) zich er bij de hoofdofficier van justitie te Amsterdam over dat de officier van justitie op lichtzinnige wijze, zonder dat sprake was van een verdenking in de zin van artikel 27 van het Wetboek van Strafvordering (Sv) opdracht had gegeven voor het instellen van een opsporingsonderzoek tegen verzoeker (zie Achtergrond, onder 1.1.).

Daarnaast klaagde verzoeker(s gemachtigde) er over dat de officier van justitie in het kader van het opsporingsonderzoek bijzondere opsporingsmethoden als bedoeld in artikel 126 onder g en onder n Sv had ingezet en een buurtonderzoek had laten verrichten (zie Achtergrond, onder 1.2. en 1.3.).

Ten slotte klaagde verzoeker(s gemachtigde) over de door de officier van justitie gehanteerde sepotcode.

6. Bij brief van 18 augustus 2004 verklaarde een officier van justitie van het arrondissementsparket Amsterdam verzoekers klachten niet gegrond. Ter onderbouwing hiervan merkte de officier van justitie onder meer op dat verzoeker een formulier met betrekking tot zijn adreswijziging had ingediend en dat vervolgens het redelijk vermoeden was ontstaan dat hij dat formulier uitsluitend had ingevuld om een - hogere - reiskostenvergoeding te verkrijgen. Volgens de officier van justitie waren deze feiten voldoende voor dat vermoeden, net zo goed als één aangifte voldoende is om iemand als verdachte aan te merken. Dat het inleveren van het formulier automatisch die onkostenvergoeding tot gevolg heeft, hoeft aan de opzet tot valsheid in geschrifte of

oplichting niet af te doen, aldus de officier van justitie.

Ten aanzien van verzoekers klacht over het disproportioneel inzetten van opsporingsmiddelen overwoog de officier van justitie dat bij de afweging van inzet van opsporingsmiddelen van belang is, dat het hier gaat om een ernstig misdrijf; te weten een verdenking van valsheid in geschrifte en oplichting gepleegd door een politiemedewerker. Bovendien, zo voegde de officier van justitie toe, had de observatie zich in de openbare ruimte afgespeeld en waren er geen gesprekken afgeluisterd.

In reactie op de, volgens de officier van justitie, niet onderbouwde stelling dat de gebruikte opsporingsmiddelen niet voldeden aan de eisen van proportionaliteit en subsidiariteit, liet de officier van justitie verzoekers(s gemachtigde) weten het prettig te vinden om te horen wat naar de mening van verzoekers gemachtigde in deze omstandigheden minder en anders had gekund.

7. Bij brief van 28 september 2004 wendde verzoekers gemachtigde zich tot de Nationale ombudsman. In deze brief erkende de gemachtigde dat het opsporingsapparaat de nodige beoordelingsvrijheid dient te hebben ter zake de gewenste strategie en de daarmee te hanteren opsporingsmethoden in een individuele strafzaak. In dit geval had echter naar het oordeel van de gemachtigde de officier van justitie te Amsterdam duidelijk miskend dat géén sprake was van enig strafbaar feit en dat destijds bij voldoende (voor)onderzoek en een dito beoordeling van de door de politie aangereikte informatie zulks reeds aanstonds zou zijn gebleken. De gemachtigde voegde hieraan toe dat van de officier van justitie in deze zaak had mogen worden verwacht dat hij extra kritisch zou zijn nu de door politie in dit geval niet slechts als opsporingsinstantie was opgetreden, maar ook als verzoekers werkgever.

De door de officier van justitie gehanteerde sepotgrond, legde verzoekers gemachtigde uitdrukkelijk niet ter beoordeling voor aan de Nationale ombudsman.

I. Ten aanzien van het instellen van een opsporingsonderzoek

Bevindingen

1. Verzoeker klaagt er in de eerst plaats over dat de officier van justitie te Amsterdam lichtvaardig en zonder dat er sprake was van een verdenking in de zin van artikel 27 Sv, een opsporingsonderzoek naar hem heeft laten instellen.

2.1. In het kader van dit onderzoek verstrekte de minister van Justitie bij brief van 14 januari 2005 een gedetailleerd overzicht van hetgeen in deze zaak na 18 december 2001 was voorgevallen. Zo liet de minister onder meer weten dat was gebleken dat verzoeker op 18 december 2001 een verhuisformulier had ingeleverd bij de personeelsconsulente van de Dienst Materiële Ondersteuning. In dit formulier had

verzoeker aangegeven dat hij met ingang van 1 december 2001 vanuit Amsterdam was verhuisd naar Drachten. Verzoeker wist, althans had behoren te weten, dat dit formulier mede strekt tot aanvraag van een reiskostenvergoeding en dat hij als gevolg van deze mutatie in plaats van € 27,23 netto per maand aan reiskostenvergoeding voortaan een bedrag van € 130 per maand zou gaan ontvangen, aldus de minister.

Verder gaf de minister aan dat de betrokken personeelsconsulente op 8 mei 2003 in het kader van het opsporingsonderzoek had verklaard dat zij verzoeker meermaals na werktijd in de directe omgeving van zijn oude woonadres tegen het lijf was gelopen, terwijl zij, omdat zij zelf het verhuisformulier had verwerkt, wist dat verzoeker had aangegeven te zijn verhuisd naar Drachten. De betrokken personeelsconsulente meldde een en ander op 7 maart 2003 aan de chef Dienst Materiële Ondersteuning van het regionale politiekorps Amsterdam-Amstelland. Op zijn verzoek stelde de direct leidinggevende van verzoeker daarna een onderzoek in naar het juiste woonadres en de reiskostendeclaraties van verzoeker.

In het kader van dat onderzoek erkende verzoeker op 10 maart 2003 dat hij een reiskostenvergoeding ontving welke verband hield met zijn officiële woonplaats, Drachten. Verzoeker gaf ook aan dat hij toentertijd feitelijk twee nachten per week in Amsterdam verbleef, terwijl hij gedurende piketdiensten de gehele week in Amsterdam verbleef.

Op grond hiervan en het gegeven dat verzoeker opzettelijk zijn werkgever niet had gemeld dat hij een maximale reiskostenvergoeding ontving, terwijl hij niet op alle dagen heen en weer reisde tussen zijn woon- en werkplaats, ontstond bij de chef van de Dienst Materiële Ondersteuning het vermoeden dat verzoeker zich mogelijk schuldig zou hebben gemaakt aan overtreding van de artikelen 225 en 326 van het Wetboek van Strafrecht (zie Achtergrond, onder 2.1. en 2.2.). De chef van de Dienst Materiële Ondersteuning merkte daarop verzoeker aan als verdachte ter zake van valsheid in geschrifte en oplichting en nam hierover contact op met het Openbaar Ministerie. De behandelend officier van Justitie gaf vervolgens het Bureau Interne Onderzoeken van de politieregio Amsterdam-Amstelland opdracht om een strafrechtelijk onderzoek te verrichten naar de mogelijk strafrechtelijk verwijtbare gedragingen van verzoeker, aldus de minister.

In het kader van het opsporingsonderzoek voerde het Bureau Interne Veiligheid van het regionale politiekorps Friesland een buurtonderzoek uit bij verzoekers woning in Drachten om zicht te krijgen op de frequentie van verzoekers verblijf aldaar. Naar aanleiding van de resultaten van dit onderzoek gaf de officier van justitie op 24 juni 2003 op grond van artikel 126 g van het Wetboek van Strafvordering het bevel verzoeker stelselmatig te laten observeren. Om te kunnen vaststellen of verzoeker op werkdagen inderdaad verbleef op het door hem opgegeven adres te Amsterdam is deze woning gedurende drie werkdagen geobserveerd door middel van een videocamera. Ook werden enkele dynamische observaties uitgevoerd. Uit hetgeen is waargenomen werd afgeleid dat verzoeker op 11, 15, 16 en 17 september 2003 in Amsterdam aanwezig was en waarschijnlijk heeft

verbleven op het desbetreffende adres.

De officier van justitie vroeg voorts op 1 september 2003 bij een telefoonmaatschappij de historische gegevens op over de periode 1 maart 2003 tot en met 31 mei 2003 behorend bij het mobiele telefoonnummer van verzoeker. Uit deze informatie bleek onder andere dat gedurende deze periode van drie maanden twaalf maal was gebeld met verzoekers mobiele telefoon vanuit Drachten en dat al deze gesprekken, met uitzondering van één gesprek, plaatsvonden op een vrijdag, zaterdag of zondag. De overige 45 gesprekken waren gevoerd vanuit Amsterdam dan wel de omgeving van Amsterdam, zes daarvan in de avonden, aldus de minister van Justitie.

2.2. Specifiek met betrekking tot het eerste onderdeel van verzoekers klacht, deelde de minister onder meer mee dat uitgangspunt is dat de opsporing in strafvorderlijke zin pas is toegestaan als er een redelijk vermoeden bestaat dat er een strafbaar feit is gepleegd, waarbij de redelijkheid van het vermoeden dient te zijn gebaseerd op feiten en omstandigheden. De minister voerde op dit punt aan dat verzoeker zich kennelijk op het standpunt stelt dat artikel 27 Sv de eis stelt dat op grond van de beschikbare informatie geen andere conclusie mogelijk is dan (een vermoeden van) schuld aan een strafbaar feit.

De minister van Justitie liet weten dat dit een onjuist standpunt is, immers het gaat enkel om de vraag of gemeten naar hetgeen op dat moment bekend was tot de conclusie kon worden gekomen dat er sprake was van een redelijk vermoeden van schuld. Volgens de minister was daarvan in dit geval sprake. Dat de officier van justitie in een later stadium heeft besloten de strafzaak te seponeren in verband met het ontbreken van voldoende wettig bewijs, doet hieraan niet af, aldus de minister.

Volgens de minister kon uit het dossier worden opgemaakt dat het door verzoeker op 1 december 2001 ingediende verhuisbericht automatisch leidde tot wijziging van de personeelsadministratie (EMIS) en de salarisadministratie (FMS) van de regiopolitie Amsterdam-Amstelland en dat verzoeker hierover op de hoogte was dan wel op de hoogte behoorde te zijn. Ten behoeve van de berekening van de aan verzoeker toe te kennen reiskosten ging de regiopolitie Amsterdam-Amstelland er van uit dat verzoeker iedere werkdag van Drachten naar Amsterdam op en neer reisde en dat verzoeker derhalve recht zou hebben op reiskostenvergoeding van € 130 per maand. Op grond van deze informatie alsmede de verklaring van verzoeker van 17 maart 2003 dat hij twee nachten per week en tijdens zijn piketdiensten de hele week niet in Drachten maar in Amsterdam verbleef, rees bij de officier van justitie het vermoeden dat verzoeker, in tegenstelling tot hetgeen hij hieromtrent eerder had verklaard, mogelijk in het geheel niet tussen Drachten en Amsterdam op en neer reisde en deze informatie opzettelijk had achtergehouden opdat hij de maximale reiskostenvergoeding zou kunnen ontvangen. Naar aanleiding hiervan heeft de officier van justitie verzoeker als verdachte van valsheid in geschrifte en/of oplichting in de zin van artikel 27 Sv aangemerkt en de regiopolitie Amsterdam-Amstelland verzocht een opsporingsonderzoek naar de mogelijk strafbare gedragingen van verzoeker in te

stellen.

De minister van Justitie gaf te kennen dat in dit geval en gemeten naar hetgeen aan het begin van het opsporingsonderzoek over de reiskostenvergoeding van verzoeker bekend was, sprake is geweest van feiten en omstandigheden die objectief gezien voldoende aanleiding konden geven voor een verdenking van het plegen van de strafbare feiten zoals beschreven in de artikelen 225 en 326 Sr. Van een valselijk opgemaakt of vervalst geschrift dat het oogmerk heeft om het als echt en onvervalst te gebruiken of door anderen te doen gebruiken was mogelijk sprake. Het was immers maar de vraag of het door verzoeker ingevulde verhuisbericht ook naar waarheid was ingevuld, aldus de minister.

De minister van Justitie stelde zich op het standpunt dat de officier van justitie naar aanleiding van het redelijk vermoeden dat een strafbaar feit was begaan op grond van artikel 132 a Sv een opsporingsonderzoek heeft doen opstarten en achttien verzoekers klacht op dit onderdeel dan ook niet gegrond (zie Achtergrond, onder 1.4.).

2.3. Bij de reactie van 14 januari 2005 van de minister van Justitie was een aantal bijlagen gevoegd. Een daarvan was een memorandum van 17 maart 2003, waarin de direct leidinggevende van verzoeker verslag uitbracht van het gesprek dat hij op 10 maart 2003 met verzoeker had gevoerd over de na 1 december 2001 mogelijk ten onrechte door verzoeker genoten reiskostenvergoeding.

Volgens dit verslag stelde verzoeker zich op het standpunt dat hij terecht reiskostenvergoeding voor de afstand Drachten/Amsterdam had ontvangen omdat hij staat ingeschreven als ingezetene van Drachten. Verzoeker zou hebben opgemerkt dat het toepasselijke reglement aangeeft dat vergoeding van reiskosten plaatsvindt op basis van de feitelijke woonplaats, zijnde Drachten. Verzoeker zou voorts hebben opgemerkt dat niet relevant is dat hij doordeweeks af en toe in Amsterdam verblijft, hetgeen op een aantal punten voor hem ook weer dubbele kosten met zich meebrengt.

In het verslag is voorts aangegeven dat verzoeker na afloop van het gesprek nog even terugkwam en nog opmerkte dat de reiskostenvergoeding een kwestie was tussen hem en het Bureau Salarissen en de Dienst Materiële Ondersteuning respectievelijk het Bureau Computer- en Telecommunicatietechnologie niet aanging.

Verzoekers chef had daarop te kennen gegeven dat het hier een integriteitskwestie betrof en dat hij verslag van het gesprek zou uitbrengen aan de chef van de Dienst Materiële Ondersteuning.

In het memorandum is ook vastgelegd dat verzoekers chef het door hem opgemaakte (concept-)gespreksverslag op 17 maart 2003 aan verzoeker heeft voorgelegd en dat verzoeker toen nog opmerkte dat hij gedurende twee nachten per week in Amsterdam verblijft en in piketsituaties een hele week. Verzoekers chef heeft toen opgemerkt dat de

afwijking tussen feitelijke verblijfplaats en de vergoeding voor woon/werkverkeer voor de Dienst aanleiding zou kunnen zijn voor vervolgstappen en dat mogelijk zelfs sprake zou kunnen zijn van frauduleus handelen.

2.4. Verder was als bijlage bijgevoegd een proces-verbaal van het verhoor van verzoeker als verdachte ter zake vermoedelijke overtreding van artikel 225 van het Wetboek van Strafrecht (Sr) op 1 oktober 2003.

In dit proces-verbaal is onder meer vastgelegd dat verzoeker sinds 1 april 2000 gedurende vier dagen in de week (maandag tot en met donderdag) werkzaam was als administratief technisch medewerker op de afdeling Computer- en Telecommunicatietechnologie van het regionale politiekorps Amsterdam-Amstelland.

Ook was vastgelegd dat verzoeker al voor 1 december 2001 was verhuisd naar Drachten, maar zich pas op of kort voor deze datum heeft laten inschrijven bij de bevolkingsadministratie te Drachten, waarna hij ook zijn werkgever door middel van een verhuisformulier van zijn verhuizing op de hoogte had gebracht.

Verder was vastgelegd dat verzoeker aanvankelijk gedurende de werkdagen in zijn huurwoning in Amsterdam verbleef en dan donderdagavond naar Drachten reisde om daar tot zondagavond of maandagmorgen te blijven. Nadat verzoeker het huurcontract van de woning in Amsterdam had beëindigd, had hij een overeenkomst gesloten met een voormalige buurvrouw, met wie hij ook een relatie had, dat hij en zijn dochtertje doordeweeks bij haar in Amsterdam konden blijven slapen. Ook in deze situatie ging verzoeker in het algemeen donderdagavond naar Drachten en verbleef daar dan tot zondagavond of maandagmorgen.

Verder was in het proces-verbaal vastgelegd dat verzoeker een gesprek had gehad met zijn chef over de reiskostenvergoeding. Tijdens dit gesprek had zijn chef hem gezegd dat hij alleen aanspraak had kunnen maken op de maximale reiskostenvergoeding als hij ook daadwerkelijk elke dag zou hebben gereisd tussen Amsterdam en Drachten. Verzoeker stelde zich daartegenover op het standpunt dat hij in elk geval één maal per week heen en weer rijdt en dat ook dan de maximale reiskostenvergoeding niet opweegt tegen de werkelijk gemaakte reiskosten zodat de vergoeding eerder dient te worden gezien als een tegemoetkoming in de reiskosten voor woon- en werkverkeer. Ook stelde verzoeker naar eer en geweten te hebben gehandeld maar dat de toepasselijke dienstregels op dit punt onduidelijk waren en aanleiding hebben gegeven voor misverstand. Zo had een lid van de ondernemingsraad, tevens voormalig chef van verzoeker, hem meegedeeld dat hier sprake was van een verschil van interpretatie van de dienstregels.

Verzoeker gaf aan de eventueel te veel ontvangen vergoeding te zullen restitueren als daarom zou worden gevraagd, maar dat hij na het gesprek met zijn chef niets meer over deze zaak heeft vernomen.

Ook had verzoeker tijdens het verhoor opgemerkt dat het binnen zijn afdeling algemeen bekend was dat hij gedurende de werkdagen nooit naar Drachten ging.

3. In reactie op het standpunt van de minister van Justitie deelde verzoekers gemachtigde bij brief van 9 december 2005 mee dat voor verzoeker niet kenbaar was geweest dat invulling van het verhuisformulier automatisch zou leiden tot het toekennen en uitkeren van een tegemoetkoming in de reiskosten woon-werkverkeer en dat in elk geval het door verzoeker ingevulde formulier dan ook niet kon worden aangemerkt als een voor redelijk vermoeden van schuld vereiste feit of omstandigheid.

Volgens verzoeker kan in deze zaak slechts worden geconcludeerd dat de officier van justitie zijn bevoegdheid heeft misbruikt opdat strafvorderlijke (dwang)middelen toegepast konden worden. Dit terwijl in exclusieve zin (hooguit) sprake kon zijn van mogelijk (ambtenaarrechtelijk) plichtsverzuim, waarbij verzoeker benadrukt dat in een tuchtrechtelijke procedure geen dwangmiddelen kunnen toegepast worden.

4. In antwoord op een aantal door de Nationale ombudsman gestelde nadere vragen deelde de minister van Justitie bij brief van 6 januari 2006 onder meer mee dat het hoofd van de Dienst Materiële Ondersteuning op 28 april 2003 telefonisch overleg voerde met de officier van justitie over de bij de politie ontstane twijfels over verzoekers declaratiegedrag en dat de officier van justitie toen besloot tot het instellen van een strafrechtelijk onderzoek door het Bureau Interne Onderzoeken (BIO) van het regionale politiekorps Amsterdam-Amstelland. Een andere dan een eventueel strafrechtelijke aanpak was toen niet ter sprake geweest.

Tijdens dit telefonisch overleg kwamen ook de besprekingen tussen verzoeker en zijn chef op 10 en 17 maart 2003 aan de orde. Opzet van deze gesprekken was het gerezen vermoeden dat verzoeker niet integer zou hebben gehandeld, weg te nemen. Verzoekers opstelling tijdens deze gesprekken was echter weinig coöperatief en de opstelling van verzoeker kwam volgens zijn chef neer op een onjuiste interpretatie van de regeling.

Hoewel verzoekers chef hem in overweging had gegeven met een voorstel te komen voor een mogelijke oplossing van de ontstane impasse en verzoeker zou hebben aangegeven daarover te willen nadenken, had verzoeker op 28 april 2003 nog geen inschikkelijkheid getoond, aldus de minister.

De officier van justitie nam vervolgens op 28 april 2003 aan de hand van de op dat moment bekende feiten en omstandigheden de beslissing een opsporingsonderzoek te gelasten.

Beoordeling

5. Het evenredigheidsvereiste houdt in dat bestuursorganen voor het bereiken van een doel een middel aanwenden dat voor de betrokkenen niet onnodig bezwarend is en dat in evenredige verhouding staat tot dat doel.

6. Tussen verzoeker en zijn werkgeefster, het regionale politiekorps Amsterdam-Amstelland is medio 2003 onenigheid ontstaan over de juistheid van het door verzoeker eind 2001 ingediende verhuisformulier en over de hoogte van de reiskostenvergoeding waarop verzoeker nadien aanspraak kon maken.

Deze onenigheid is ontstaan doordat verzoekers werkgever vanuit de eigen organisatie een signaal ontving dat verzoeker mogelijk opzettelijk maandelijks een te hoog bedrag aan reiskosten declareerde. Verzoekers leidinggevenden hebben zich op het standpunt gesteld dat verzoeker wellicht met opzet het verhuisformulier onjuist heeft ingevuld, terwijl verzoeker meent dat het meningsverschil geheel en al is gebaseerd op een verschil in interpretatie van de naar zijn mening niet bijster duidelijke reiskostenregeling.

7. Verzoeker neemt terecht het standpunt in dat de basis van het meningsverschil ligt in de reiskostenregeling van het regionale politiekorps Amsterdam-Amstelland zoals die gold in het najaar van 2001. Het gaat in dit geval in wezen dan ook om een verschil van inzicht over de wijze waarop uitleg moet worden gegeven aan een onderdeel van de verzoeker regarderende arbeidsvoorwaarden.

Het is in dit verband juist dat verzoekers leidinggevende hem binnen het kader van die arbeidsrechtelijke relatie heeft aangesproken op zijn, mogelijk onjuiste, declaratiegedrag. Het eerste gesprek vond plaats op 10 maart 2003. Van dit gesprek heeft verzoekers leidinggevende een verslag opgesteld. Een tweede gesprek vond een week later plaats, op 17 maart 2003, toen verzoekers leidinggevende verzoeker dit - concept - verslag voorlegde.

Tijdens het tweede gesprek heeft verzoeker erkend dat hij sinds december 2001 in het algemeen aanzienlijk minder vaak dan dagelijks reisde tussen Amsterdam en Drachten. Verder had de leidinggevende verzoeker aan het slot van het tweede gesprek voorgesteld om zelf met een voorstel te komen om uit de ontstane impasse te komen. Verzoeker had hierop bedenktijd gevraagd.

Uit het onderzoek is voorts gebleken dat het Hoofd Politieële Bedrijfsvoering de Chef Dienst Materiële Ondersteuning al op 12 maart 2003 had verzocht de officier van justitie te verzoeken een strafrechtelijk onderzoek in te laten stellen.

Ruim anderhalve maand later, te weten op 28 april 2003, nam de Chef Dienst Materiële Ondersteuning contact op met de officier van justitie en gaf laatstgenoemde toestemming voor het instellen van een strafrechtelijk onderzoek.

8. Het staat vast dat het meningsverschil tussen verzoeker en zijn leidinggevenden in wezen voortkwam uit de manier waarop uitleg moest worden gegeven aan de in dit verband relevante bepalingen van de in 2001 geldende reiskostenregeling van het regionale politiekorps Amsterdam-Amstelland en dus in feite arbeidsrechtelijk van aard was.

Het had dan ook op de weg van de werkgever van verzoeker gelegen om een adequate oplossing voor het geschil te zoeken door middel van daarvoor geëigende tucht- dan wel arbeidsrechtelijke wegen. Deze weg is weliswaar met het gesprek op 10 maart 2003 ingeslagen, maar niet, althans niet voldoende zorgvuldig voortgezet.

Verzoeker heeft immers zijn leidinggevende op 17 maart 2003 om bedenktijd gevraagd. Hij mocht er derhalve vanuit gaan dat op het tweede gesprek na enige bedenktijd nog een derde zou volgen waarin de leidinggevende hem zou vragen of hij nog had nagedacht over hetgeen was besproken, alvorens over te gaan tot verdergaande maatregelen. Een dergelijk afrondend gesprek heeft niet plaatsgevonden. Dat ook verzoeker zelf een derde gesprek had kunnen aangaan, doet hieraan niet af.

Door dit na te laten en door het met verzoeker gerezen meningsverschil vrijwel terstond, namelijk al op 12 maart 2003, in de sfeer van het strafrecht te trekken, hebben verzoekers leidinggevenden onvoldoende aandacht gehad voor het feit dat het op deze dienstbetrekking toepasselijke recht de werkgever diverse middelen biedt om het geschil binnen de eigen sfeer passend op te lossen.

9. Verzoekers leidinggevende heeft op 28 april 2003 contact opgenomen met het Openbaar Ministerie te Amsterdam teneinde toestemming te krijgen voor een opsporingsonderzoek. Op basis van de door de politie verstrekte informatie heeft de officier van justitie dit verzoek ingewilligd.

Gebleken is dat tijdens het gesprek op 28 april 2003 uitsluitend is gesproken over een strafrechtelijke aanpak van het geschil. Reden hiervoor was dat verzoeker zich in de voorafgaande fase naar zijn werkgever toe niet coöperatief had opgesteld.

Hetgeen hiervoor werd overwogen over de manier van aanpak van het geschil door de leidinggevenden van verzoeker, gaat evenzeer op voor de officier van justitie.

Door tijdens het gesprek op 28 april 2003 geen enkele aandacht te besteden aan een niet-strafrechtelijke aanpak, heeft ook de officier van justitie onvoldoende acht geslagen op het feit dat het hier een op dat moment nog lopend arbeidsrechtelijk geschil betrof.

Aldoende heeft de officier van justitie er onvoldoende oog voor gehad dat bestuursorganen voor het bereiken van een doel een middel dienen aan te wenden dat voor de betrokkenen niet onnodig bezwarend is en dat in evenredige verhouding staat tot dat doel, hetgeen in dit geval schending van het evenredigheidsvereiste oplevert.

De onderzochte gedraging is op dit punt niet behoorlijk

Aan dit alles doet overigens niet af dat gezien de in dit verband relevante bepalingen van de in 2001 geldende reiskostenregeling van het regionale politiekorps Amsterdam-Amstelland, het nodige kan worden aangemerkt op de wijze waarop verzoeker deze regeling heeft geïnterpreteerd.

II. Ten aanzien van de ingezette opsporingsmiddelen

Bevindingen

1. Ook klaagt verzoeker er over dat de officier van justitie te Amsterdam in het kader van het tegen hem geopende opsporingsonderzoek buitenproportioneel toepassing heeft gegeven aan, althans toestemming heeft gegeven voor, opsporingsmiddelen als bedoeld in de artikelen 126 g en 126 n Sv.

2. In reactie op dit klachtonderdeel gaf de minister van Justitie onder meer te kennen dat verzoeker in opdracht van de officier van justitie statisch en dynamisch werd geobserveerd, terwijl daarnaast de historische gegevens van de met zijn mobiele telefoon in een bepaalde periode gevoerde gesprekken zijn opgevraagd. De bijzondere opsporingsbevoegdheden van de artikelen 126 g en n Sv kunnen worden ingezet in geval van verdenking van een misdrijf waarop naar de wettelijke omschrijving een gevangenisstraf van vier jaren of meer is gesteld of een misdrijf als omschreven in artikel 67, eerste lid Sv waaronder artikel 326 Sr. Deze bevoegdheden mogen slechts worden uitgeoefend 'in het belang van het onderzoek'. Dit betekent dat de bevoegdheid alleen mag worden gehanteerd indien dit bijdraagt aan de opsporing van het delict.

De minister stelde zich op het standpunt dat in dit geval de bijzondere opsporingsbevoegdheden van artikel 126 g en n Sv waren ingezet in overeenstemming met de wet en ter zake geldende voorschriften. De minister merkte verder op dat het optreden van de officier van justitie tevens voldeed aan de rechtsbeginselen zoals het proportionaliteitsbeginsel en subsidiariteitsbeginsel, immers deze opsporingsbevoegdheden waren in dit geval in zodanig beperkte mate ingezet dat de inbreuk op verzoekers persoonlijke levenssfeer slechts gering was. Terwijl anderzijds de officier van justitie de vermoedelijk strafrechtelijke gedragingen van verzoeker als ernstig heeft opgevat in verband met het feit dat van verzoeker als medewerker bij de politie verwacht mag worden dat hij zich conform de (dienst)regels gedraagt, aldus de minister.

3. In reactie op het standpunt van de minister van Justitie deelde verzoekers gemachtigde mee dat uit een memorandum van 17 maart 2003 (zie hiervoor onder I.2.3.; N.o.) van verzoekers directe chef aan het hoofd van de Dienst Materiële Ondersteuning, blijkt dat toen reeds de feitelijke situatie bekend was. Verzoeker acht het onbegrijpelijk en onjuist dat het hoofd van de Dienst Materiële Ondersteuning, zijnde een opsporingsambtenaar in

de zin van artikel 141 Sv niet eerder dan op 28 april 2003 contact heeft opgenomen met de officier van justitie en proces-verbaal heeft opgemaakt. Bovendien heeft de officier van justitie de vordering inlichtingenverstrekking op basis van artikel 126 n van het Wetboek van Strafvordering pas schriftelijk gegeven op 1 september 2003, met een daaraan voorafgaande mondelinge toestemming op 26 augustus 2003. Dit terwijl de vordering als zodanig betrekking heeft op het tijdvak van 1 maart 2003 tot en met 31 mei 2003. Anders dan de minister van Justitie stelt verzoeker zich dan ook op het standpunt dat niet voldaan is aan de toepasselijke rechtsbeginselen, zoals het proportionaliteitsbeginsel en het subsidiariteitsbeginsel.

Beoordeling

4. Het evenredigheidsvereiste houdt in dat bestuursorganen voor het bereiken van een doel een middel aanwenden dat voor de betrokkenen niet onnodig bezwarend is en dat in evenredige verhouding staat tot dat doel.

5. Nadat de officier van justitie te Amsterdam op 28 april 2003 opdracht had gegeven voor het verrichten van een opsporingsonderzoek, gaf hij in het kader daarvan op 24 juni 2003 bevel tot observatie overeenkomstig artikel 126 g Sv en verstreekte hij vervolgens op

1 september 2003 een schriftelijke vordering tot verstrekking van telecomgegevens overeenkomstig artikel 126 n Sv.

6. Hiervoor, onder I, oordeelde de Nationale ombudsman dat de officier van justitie het op 28 april 2003 door de politie ingediende verzoek om een opsporingsonderzoek tegen verzoeker te mogen instellen onvoldoende kritisch is tegemoet getreden en derhalve ten onrechte het verzoek heeft ingewilligd.

Reeds om die reden is het inzetten van voornoemde opsporingsmiddelen niet behoorlijk. De Nationale ombudsman zal hierna echter ook een oordeel geven over het inzetten van die middelen als zodanig, derhalve los van de beslissing tot het instellen van een strafrechtelijk opsporingsonderzoek.

Allereerst wordt opgemerkt dat de minister niet kan worden gevolgd in zijn stelling dat de buurtonderzoeken bij de woning in Drachten aanleiding gaven voor de op 24 juni 2003 genomen beslissing van de officier van justitie nu vast staat dat drie van de vier buurtonderzoeken na 24 juni 2003 hebben plaatsgevonden.

Tussen 28 april en 24 juni 2003 hebben in het kader van dat opsporingsonderzoek twee opsporingshandelingen plaatsgevonden, te weten op 7 mei een verhoor van de personeelsconsulente en op 23 juni één buurtonderzoek bij verzoekers woning in Drachten. Deze opsporingshandelingen hebben geen noemenswaardige nieuwe, op 28 april 2003 nog niet bekende feiten opgeleverd. Ook anderszins is niet gebleken van

feiten of omstandigheden die in redelijkheid aanleiding konden geven voor de inzet van genoemde opsporingsmethoden.

Overigens wordt nog opgemerkt dat de in dit geval gehanteerde bijzondere opsporingsmethoden uitsluitend duidelijkheid konden verschaffen over de aanwezigheid van verzoeker in Amsterdam respectievelijk Drachten in de periode tussen 1 maart en 1 oktober 2003, maar niet over de vraag of en in hoeverre verzoeker eind 2001 het verhuisformulier met valse intenties had afgegeven.

Ten aanzien van de door de politie verzochte opsporingsmiddelen oordeelt de Nationale ombudsman dat de officier van justitie ook ten aanzien van deze verzoeken de politie onvoldoende kritisch is tegemoet getreden. Het inzetten van de opsporingsmiddelen van artikel 126 g en 126 n Sv was, gelet op het voorgaande, in strijd met het vereiste van evenredigheid, waarbij de Nationale ombudsman mede in aanmerking neemt dat het bedrag van de mogelijke ten onrechte gedeclareerde reiskosten ongeveer € 100 per maand bedroeg.

Ook op dit punt is de onderzochte gedraging niet behoorlijk.

7. Voor zover de beslissing tot inzet van de aan de orde zijnde opsporingsmiddelen mocht zijn ingegeven door de wens om de resultaten daarvan te kunnen gebruiken in een eventuele tuchtrechtelijke of arbeidsrechtelijke procedure, wijst de Nationale ombudsman er op dat het Wetboek van strafvordering geen ruimte biedt om met dat doel gebruik te maken van opsporingsmiddelen..

III. Ten aanzien van de klachtbehandeling

Bevindingen

1. De Nationale ombudsman heeft uit eigen beweging onderzoek gedaan naar de wijze waarop het arrondissementsparket te Amsterdam bij de behandeling van verzoekers klacht toepassing heeft gegeven aan hoofdstuk 9 van de Algemene wet bestuursrecht, meer in het bijzonder de artikelen 9:10 en 9:12 van die wet (zie Achtergrond, onder 4.2. en 4.3.).

2. De minister van Justitie heeft op dit onderdeel te kennen gegeven dat hem was gebleken dat de hoofdofficier van justitie te Amsterdam op 26 juni 2004 een namens verzoeker opgesteld klaagschrift heeft ontvangen en dat een officier van justitie de klacht bij brief van 18 augustus 2004 inhoudelijk heeft behandeld en ongegrond heeft verklaard. De minister van Justitie liet weten dat de schriftelijke reactie op verzoekers klacht is ondertekend door de behandelend officier van justitie, dat de officier van justitie inhoudelijk heeft gereageerd op hetgeen namens verzoeker wordt aangevoerd en dat de behandeling van verzoekers klacht heeft plaatsgevonden binnen de termijn van zes weken.

Op grond hiervan oordeelde de minister dat het arrondissementsparket te Amsterdam verzoekers brief van 26 juli 2004 ten onrechte niet heeft aangemerkt als klacht in de zin van de Klachtenregeling OM. Weliswaar had de officier van justitie inhoudelijk gereageerd op de namens verzoeker aangevoerde klachten en had de behandeling van de klacht plaatsgevonden binnen de door de Klachtenregeling gestelde termijn van zes weken, maar het was niet juist dat de brief van 18 augustus 2004 niet was behandeld door of namens de hoofdofficier van justitie en ook niet door of namens hem was ondertekend. Ook was niet juist dat verzoeker niet in de gelegenheid was gesteld te worden gehoord. De minister van Justitie achtte verzoekers klacht ter zake van de wijze waarop het arrondissementsparket zijn klaagschrift heeft afgehandeld dan ook gegrond.

Ook gaf de minister te kennen dat de hoofdofficier van justitie te Amsterdam inmiddels had aangegeven dat naar aanleiding van het onderhavige onderzoek de behandeling van klachten zijn bijzondere aandacht zal krijgen en dat hij de nodige maatregelen zal treffen om binnen zijn arrondissementsparket de procedures met betrekking tot het signaleren van klachten van derden zoals bedoeld in de Klachtenregeling aan te scherpen.

De Nationale ombudsman heeft hiervan met instemming kennis genomen.

Beoordeling

3. Het beginsel van fair play houdt voor bestuursorganen in dat zij burgers de mogelijkheid geven hun procedurele kansen te benutten. Dit beginsel brengt met zich mee dat een bestuursorgaan binnengekomen grieven als klachten dient te herkennen en volgens de van toepassing zijnde wetgeving en eventuele klachtenregeling dient te behandelen. Voor zover een brief een klacht in de zin van hoofdstuk 9 Awb bevat, zijn de voorschriften van dat hoofdstuk onverkort van toepassing.

In artikel 9:7 Awb wordt voorgeschreven dat de behandeling van een klacht geschiedt door een persoon die niet bij de gedraging waarop de klacht betrekking heeft, betrokken is geweest (zie Achtergrond, onder 4.1.).

In artikel 9:10 wordt voorgeschreven dat een bestuursorgaan de klager en degene op wie de klacht betrekking heeft, in de gelegenheid stelt om te worden gehoord.

4. Met de minister van Justitie is de Nationale ombudsman van oordeel dat de klacht van verzoeker als zodanig had dienen te worden aangemerkt. Verzoekers brief had zelfs als opschrift 'klaagschrift'. Door de klacht niet te herkennen en verzoeker geen gelegenheid te geven zijn klacht mondeling toe te lichten, heeft het arrondissementsparket verzoeker niet de mogelijkheid gegeven om zijn procedurele kansen te benutten en aldus gehandeld in strijd met het beginsel van fair play.

De onderzochte gedraging is niet behoorlijk.

5. Ten overvloede merkt de Nationale ombudsman verder op niet correct te vinden dat de officier van justitie in zijn brief van 18 augustus 2004 aan verzoekers gemachtigde heeft meegedeeld het prettig te vinden om te horen wat naar de mening van verzoekers gemachtigde in deze omstandigheden minder en anders had gekund.

Conclusie

De klacht over de onderzochte gedraging van de hoofdofficier van justitie te Amsterdam te Amsterdam, is

gegrond ten aanzien van:

het laten instellen van een opsporingsonderzoek, wegens schending van het evenredigheidsvereiste,

de gehanteerde opsporingsmiddelen, wegens schending van het evenredigheidsvereiste,

de klachtbehandeling, wegens schending van het beginsel van fair play.

De Nationale ombudsman heeft met instemming kennis genomen dat de behandeling van klachten de bijzondere aandacht van de hoofdofficier van justitie te Amsterdam zal krijgen en dat hij de nodige maatregelen zal treffen om binnen zijn arrondissementsparket de procedures met betrekking tot het signaleren van klachten van derden zoals bedoeld in de Klachtenregeling aan te scherpen.

Onderzoek

Op 29 september 2004 ontving de Nationale ombudsman een verzoekschrift van de heer X te Drachten, ingediend door de heer W. de Klein van de Nederlandse Politiebond te Woerden, met een klacht over een gedraging van de hoofdofficier van justitie te Amsterdam. Naar deze gedraging, die wordt aangemerkt als een gedraging van de minister van Justitie, werd een onderzoek ingesteld.

In het kader van het onderzoek werd de minister van Justitie verzocht op de klacht te reageren en een afschrift toe te sturen van de stukken die op de klacht betrekking hebben. Tijdens het onderzoek kregen de minister van Justitie en verzoeker de gelegenheid op de door ieder van hen verstrekte inlichtingen te reageren.

Het resultaat van het onderzoek werd als verslag van bevindingen gestuurd aan betrokkenen. De reactie van verzoeker gaf aanleiding het verslag op een enkel punt aan te vullen. De minister van Justitie deelde mee zich met de inhoud van het verslag te kunnen verenigen.

Informatieoverzicht

De bevindingen van het onderzoek zijn gebaseerd op de volgende informatie:

Verzoekschrift van 28 september 2004, met bijlagen.

Standpunt van de minister van Justitie van 14 januari 2005, met bijlagen.

Nader standpunt van 9 december 2005 van verzoekers gemachtigde, met bijlagen.

Nadere reactie van de minister van Justitie van 6 januari 2006.

De op verzoek van de Nationale ombudsman op 8 februari 2006 door het regionale politiekorps Amsterdam-Amstelland toegestuurde Regeling reiskosten woon-werkverkeer 2001-2003.

Bevindingen

Zie onder Beoordeling.

Achtergrond

1. Wetboek van strafvordering (Sv)

1.1. Artikel 27, eerste lid

"Als verdachte wordt vóórdat de vervolging is aangevangen, aangemerkt degene te wiens aanzien uit feiten of omstandigheden een redelijk vermoeden van schuld aan eenig strafbaar feit voortvloeit."

1.2. Artikel 126 g

"1. In geval van verdenking van een misdrijf, kan de officier van justitie in het belang van het onderzoek bevelen dat een opsporingsambtenaar stelselmatig een persoon volgt of stelselmatig diens aanwezigheid of gedrag waarneemt.

(...)

3. De officier van justitie kan bepalen dat ter uitvoering van het bevel een technisch hulpmiddel wordt aangewend, voor zover daarmee geen vertrouwelijke communicatie wordt opgenomen. Een technisch hulpmiddel wordt niet op een persoon bevestigd, tenzij met diens toestemming.

4. Het bevel wordt gegeven voor een periode van ten hoogste drie maanden. Het kan telkens voor een termijn van ten hoogste drie maanden worden verlengd.

5. Het bevel tot observatie is schriftelijk en vermeldt:

- a. het misdrijf en indien bekend de naam of anders een zo nauwkeurig mogelijke aanduiding van de verdachte;
- b. de feiten of omstandigheden waaruit blijkt dat de voorwaarden, bedoeld in het eerste lid, zijn vervuld;
- c. de naam of een zo nauwkeurig mogelijke aanduiding van de in het eerste lid bedoelde persoon;
- d. bij toepassing van het tweede lid, de feiten of omstandigheden waaruit blijkt dat de voorwaarden, bedoeld in dat lid, zijn vervuld, alsmede de plaats die zal worden betreden;
- e. de wijze waarop aan het bevel uitvoering wordt gegeven, en
- f. de geldigheidsduur van het bevel. (...)"

1.3. Artikel 126 n

"1. In geval van verdenking van een misdrijf als omschreven in artikel 67, eerste lid, kan de officier van justitie in het belang van het onderzoek een vordering doen gegevens te verstrekken over een gebruiker en het telecommunicatieverkeer met betrekking tot die gebruiker. De vordering kan slechts betrekking hebben op gegevens die bij algemene maatregel van bestuur zijn aangewezen en kan gegevens betreffen die:

- a. ten tijde van de vordering zijn verwerkt, dan wel
- b. na het tijdstip van de vordering worden verwerkt.

2. Onder een gebruiker van telecommunicatie wordt in dit artikel verstaan de natuurlijke persoon of rechtspersoon die met de aanbieder een overeenkomst is aangegaan met betrekking tot het gebruik van een openbaar telecommunicatienetwerk of de levering van een openbare telecommunicatiedienst, alsmede de natuurlijke persoon of rechtspersoon die daadwerkelijk gebruik maakt van een openbaar telecommunicatienetwerk of een openbare telecommunicatiedienst.

3. De vordering, bedoeld in het eerste lid, kan worden gericht tot iedere aanbieder van een openbaar telecommunicatienetwerk, onderscheidenlijk iedere aanbieder van een openbare telecommunicatiedienst. Artikel 96 a, derde lid, is van overeenkomstige toepassing.

4. Indien de vordering gegevens betreft als bedoeld in het eerste lid, tweede volzin, onder b, wordt de vordering gedaan voor een periode van ten hoogste drie maanden. (...)"

1.4. Artikel 132 a

"Onder het opsporingsonderzoek wordt verstaan het onderzoek onder leiding van de officier van justitie naar aanleiding van een redelijk vermoeden dat een strafbaar feit is begaan (...) met als doel het nemen van strafvorderlijke beslissingen."

2. Wetboek van Strafrecht (Sr)

2.1. Artikel 225, eerste lid

"1. Hij die een geschrift dat bestemd is om tot bewijs van enig feit te dienen, valselijk opmaakt of vervalst, met het oogmerk om het als echt en onvervalst te gebruiken of door anderen te doen gebruiken, wordt als schuldig aan valsheid in geschrift gestraft, met gevangenisstraf van ten hoogste zes jaren of geldboete van de vijfde categorie."

2.2. Artikel 326

"Hij die, met het oogmerk om zich of een ander wederrechtelijk te bevoordelen, hetzij door het aannemen van een valse naam of van een valse hoedanigheid, hetzij door listige kunstgrepen, hetzij door een samenweefsel van verdichtzels, iemand beweegt tot de afgifte van enig goed, tot het ter beschikking stellen van gegevens met geldswaarde in het handelsverkeer, tot het aangaan van een schuld of tot het teniet doen van een inschuld, wordt, als schuldig aan oplichting, gestraft met gevangenisstraf van ten hoogste drie jaren of geldboete van de vijfde categorie."

3. Regeling reiskosten woon-werkverkeer 2001-2003 van het regionale politiekorps Amsterdam-Amstelland

3.1. Artikel 1

"In deze regeling wordt verstaan onder:

(...)

h. woonadres: de straat in de woonplaats, waar het korpslid feitelijk woont:

(...)"

3.2. Artikel 4, eerste lid

"Ter zake van het dagelijks heen en weer reizen tussen het woonadres en de plaats van tewerkstelling ontvangt het korpslid, voor zover betrokkene geen opdracht heeft om te

verhuizen op grond van artikel 61 Barp, maandelijks een tegemoetkoming van € 27,23."

3.3. Artikel 4, derde lid

"Indien de te reizen afstand meer dan 10 kilometer bedraagt, wordt het korpslid (...) door het korps:

(...)

b. een onbelaste tegemoetkoming verstrekt volgens onderstaande in de Wet op de Loonbelasting opgenomen tabel:

11 tot en met 15 kilometer € 65,00 per maand;

16 tot en met 20 kilometer € 91,00 per maand

21 kilometer en meer €130,00 per maand in welk geval de tegemoetkoming, bedoeld in het eerste lid, daar onderdeel van uitmaakt."

4. Algemene wet bestuursrecht (Awb):

4.1. Artikel 9:7, eerste lid

"1. De behandeling van de klacht geschiedt door een persoon die niet bij de gedraging waarop de klacht betrekking heeft, betrokken is geweest."

4.2. Artikel 9: 10, eerste lid

"1. Het bestuursorgaan stelt de klager en degene op wiens gedraging de klacht betrekking heeft, in de gelegenheid te worden gehoord."

4.3. Artikel 9:12

"1. Het bestuursorgaan stelt de klager schriftelijk en gemotiveerd in kennis van de bevindingen van het onderzoek naar de klacht, zijn oordeel daarover alsmede van de eventuele conclusies die het daaraan verbindt.

2. Bij de kennisgeving wordt vermeld bij welke ombudsman en binnen welke termijn de klager vervolgens een verzoekschrift kan indienen."